

Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije
Center za konservatorstvo
Restavratorski center

**Strateški načrt specialne knjižnice Restavratorskega centra,
ZVKDS**

za obdobje 2024-2028

Ljubljana, 2024

Kazalo

1 Uvod

2 Poslanstvo in dejavnosti

3 Analiza prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti (SWOT analiza)

3.1 Prednosti

3.2 Slabosti

3.3 Priložnosti

3.4 Nevarnosti

4 Programske usmeritve za obdobje 2024-2028

4.1 Strateški cilji in kazalniki uspešnosti

4.1.1 Strateško področje 1.: Razvoj in upravljanje knjižnične zbirke

4.1.2 Strateško področje 2.: Uporabniki in uporabniške storitve

4.1.3 Strateško področje 3.: Zaposleni in organizacija knjižnice

4.1.4 Strateško področje 1.: Prostor in materialni viri

5 Zaključek

1 Uvod

Specialna knjižnica Restavratorskega centra, ZVKDS (knjižnica RC) deluje kot del imenovanega javnega zavoda. Svoje prostore ima na sedežu matične organizacije na Poljanski 40 v Ljubljani.

Začetki zbiranja literature segajo v leto 1982, ko je bil ustanovljen Restavratorski center Republike Slovenije, ki se je istega leta odcepil od Zavoda RS za varstvo naravne in kulturne dediščine. Knjižnico je ustanovil takratni vodja oddelka za dokumentacijo. Prve prostore je knjižnica imela na Rimski cesti 2 v Ljubljani. Ob selitvi Restavratorskega centra v nove prostore na Poljanski 40 je tudi knjižnica nekaj let kasneje dobila svoje prostore.

Izgradnja knjižnične zbirke je sprva potekala preko darov in nakupov, kasneje pa tudi z zameno med knjižnicami. Velik del zbirke predstavljajo darovi posameznikov, ki delujejo v okviru kulturne dediščine, bivših uslužbencev ZVKDS ter posameznikov, ki jih tovrstna tematika zanima.

Knjižnična zbirka na dan 31.12.2023 obsega 14.832 enot, od tega vsebuje 1467 serijskih publikacij. Velik del knjižničnega fonda obsega strokovna literatura, ki je rezultat strokovnega dela konservatorjev-restavratorjev in konservatorjev zaposlenih na ZVKDS, RC. To so poročila o konservatorsko-restavratorskih posegih, konservatorski načrti, poročila o naravoslovnih preiskavah, razni elaborati. Leta 2013 je bila knjižnična zbirka obogatena za 5600 enot knjižnega gradiva s področja umetnostne zgodovine, ki nam jo je ponudila hčerka pokojne profesorice umetnostne zgodovine Narcise Dešković.

Knjižnično zbirko od leta 2004 formalno in vsebinsko obdeluje v vzajemni bibliografski bazi in sistemu COBISS. Pred letom 2004 je bil knjižnični katalog voden v lokalni bazi Access, še pred tem je bila vodena fizična inventarna knjiga. Z željo da bi bila celotna zbirka obdelana na enem mestu, se starejši fond postopno sistematično vnaša v vzajemni bibliografski sistem COBISS. Priključitev sistemu COBISS nam je omogočil, da smo leta 2013 delno avtomatizirali izposajo.

Specialna knjižnica RC je odprta za javnost in je namenjena tako strokovnim uporabnikom kot tudi laični javnosti, ki jo zanima tovrstna literatura in dejavnost. Svoje storitve nudi zaposlenim Restavratorskega centra, zaposlenim na Zavodu za varstvo kulturne dediščine Slovenije, študentom restavratorstva na Akademiji za likovno umetnost in drugim uporabnikom, ki potrebujejo strokovno in znanstveno literaturo s področja restavratorstva in konservatorstva.

Gradivo, ki nima čitalniškega statusa, si lahko vsi uporabniki izposodijo tudi na delovno mesto ali na dom.

Poleg zakonskih in pravnih podlag, ki opredeljujejo naloge in delo matične organizacije, delovanje Knjižnice RCS narekujejo in usmerjajo še:

- Zakon o knjižničarstvu (Uradni list RS, št. 87/2001, št. 96/2002, št. 92/2015),
- Zakon o avtorski in sorodnih pravicah (Uradni list RS, št. 16/2007, št. 68/2008, št.

- 110/2013, št. 56/2015, št. 59/2019),
- Zakon o kolektivnem upravljanju avtorske in sorodnih pravic (Uradni list RS, št. 63/2016),
 - Zakon o varstvu osebnih podatkov (Uradni list RS, št. 94/2007), Splošna uredba o varstvu podatkov (Uradni list EU, št. 679/2016),
 - Uredba o osnovnih storitvah knjižnic (Uradni list RS, št. 29/2003),
 - Pravilnik o pogojih za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe (Uradni list RS, - št. 73/2003, št. 70/2008, št. 80/2012),
 - Etični kodeks slovenskih knjižničarjev,
 - Navodilo za odpis in izločanje knjižničnega gradiva (NUK, 6.2.2024),
 - Strokovni standardi za specialne knjižnice (26. 11. 2018 – 25. 11. 2028),
 - Pravilnik o splošnih pogojih poslovanja knjižnice Zavoda za varstvo kulturne dediščine, Restavratorski center (27. 1. 2004, dopolnjeno 14.1.2024)

2 Poslanstvo dejavnosti

Knjižnica Restavratorskega centra podpira delovni in raziskovalni proces Zavoda za varstvo kulturne dediščine Slovenije, Restavratorski center (v nadaljevanju RC) in pri tem sledi poslanstvu matične organizacije varovanja in ohranjanja kulturne dediščine. Njeno temeljno poslanstvo je upravljanje znanja v matični organizaciji, ki ga uresničuje z izvajanjem knjižnične dejavnosti na strokovnem področju restavratorstva in drugih sorodnih ved. Temeljni namen knjižnice je zadovoljevanje potreb uporabnikov po knjižničnem gradivu, (elektronskih in digitaliziranih) informacijskih virih ter informacijah.

Med poglavitne naloge, ki jih knjižnica RC v sklopu knjižnične, dokumentacijske in informacijske dejavnosti opravlja, sodi tudi izgradnja knjižnične zbirke. Izgradnja kakovostne knjižnične zbirke je načrtovan proces pridobivanja knjižničnega gradiva s ciljem oblikovanja relevantne in homogene zbirke s področja restavratorstva. Načrtovanje in razvoj specializirane zbirke knjižničnega gradiva in upravljanje z drugimi informacijskimi viri temelji predvsem na potrebah zaposlenih Restavratorskega centra in tudi drugih (zunanjih) uporabnikov knjižnice RC.

Dejavnosti

V okviru informacijske, dokumentacijske in knjižničarske dejavnosti se v knjižnici odvijajo naslednja opravila:

- izbor, nabava, hranjenje in posredovanje knjižničnega gradiva in drugih informacijskih virov uporabnikom,
- vsebinska in formalna obdelava gradiva,
- izdelava hemeroteke,
- izmenjava publikacij, ki jih izdaja ZVKDS, Restavratorski center s sorodnimi domačimi in tujimi institucijami.

Vizija

Vizija specialne knjižnice Restavratorskega centra, ZVKDS je postati temeljna in osrednja knjižnica na Slovenskem s konservatorsko-restavratorskimi vsebinami in drugih sorodnih ved.

3 Analiza prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti (SWOT analiza)

3.1 Prednosti:

- Knjižnica vsebuje največjo knjižnično zbirko s področja konservatorsko-restavratorskih tehnologij, materialov,
- knjižnica je vključena v vzajemni bibliografski sistem COBISS,
- knjižnica ima izdelan dokument o razvoju knjižnične zbirke in pravilnik o splošnih pogojih
- poleg matičnih knjižničnih storitev, knjižnica nudi strokovno podporo zaposlenim v matični organizaciji, kot so izdelava osebnih bibliografij in bibliografij raziskovalcev,
- v knjižnici je zaposlen izobražen, usposobljen kader, kateremu matična organizacija omogoča in zagotavlja usposabljanje ter izobraževanja s področja vsebin bibliotekarstva,
- s strani matične organizacije omogoča:
 - dostop do svetovnega spleta,
 - beleženje gradiv izdanih v matični organizaciji,
- čas izposoje za zaposlene ni omejen, ponujamo tudi možnost medknjižnične izposoje.
- možnost kopiranja in digitaliziranja knjižničnega gradiva.
- zagotovljena je ustrezna svetloba in vlaga v knjižničnih prostorih.

3.2 Slabosti:

- omejen odpiralni čas za zunanje uporabnike,
- del zbirke še ni obdelan v nobenem katalogu,
- premalo finančnih sredstev za nakup najnovejše literature s področja konservatorsko-restavratorskih tehnologij in varovanja kulturne dediščine,
- pomanjkanje finančnih sredstev za vključitev v konzorcij mednarodne znanstvene literature,
- premajhna površina knjižničnih prostorov (knjižnica se širi na hodnik), premajhno število čitalniških mest,
- premajhna promocija knjižnice,
- še ne v celoti avtomatizirana izposoja gradiva in ročno vodena evidenca čitalniške izposoje zunanjim uporabnikom,
- knjižničar izdeluje osebne bibliografije in bibliografije raziskovalcev za zaposlene na celotnem ZVKDS in ne samo za zaposlene na RC. Posledično ima zato premalo časa

za pridobitve novih znanj in zanimanj za uporabo novih tehnologij in informacijskih virov.

3.3 Priložnosti:

- dojemanje in položaj knjižnice kot pomemben del matične organizacije in stroke nasploh, ne le kot servisne dejavnosti,
- dobra založenost s strokovno literaturo in dostopnost do elektronskih gradiv,
- večja promocija knjižnice v strokovni in drugi zainteresirani javnosti,
- -sodelovanje z drugimi ustanovami (medknjižnična izposoja, izobraževanje, sodelovanje pri drugih strokovnih nalogah in izzivih),
- -strokovna rast, podpora objavam in podpora seznanjanju zaposlenih z domačimi in mednarodnimi novostmi na strokovnem področju,
- razvoj izboljšave in nadgradnje storitev, v sodelovanju z IZUM in NUK,
- večja povezanost in sodelovanje z ostalimi knjižnicami, ki delujejo v okviru ZVKDS (območne enote Ljubljana, Kranj, Novo mesto, Celje, Maribor, Nova Gorica in Piran)
- širša ponudba izobraževalnih vsebin namenjenih uporabnikom, kot so:
 - Tehnike iskanja gradiva za uporabnike,
 - Seznanitev z aktualnimi informacijskimi sistemi,
 - Objavljanje v odprtem dostopu (v sodelovanju z NUK) itd.
- prostorska rešitev, ki bi omogočala boljšo dostopnost do knjižnice in več prostora za gradivo (lokacija bi bila primernejša v pritličju)
- v večji meri podpreti založniško dejavnost Restavratorskega centra.

3.4 Nevarnosti:

- izgubljanje dostopa do revij, na katere smo bili v preteklosti naročeni,
- zastarelost gradiv in natrpanost z neaktualnimi gradivi,
- zmanjšanje ali ukinitve financiranja, premalo sredstev za novosti,
- nerazumevanje vloge knjižnice,
- kadrovske omejitve,
- prostorska stiska,
- nepreglednost nad visoko produkcijo publikacij in informacijskih virov,
- razvoj novih tehnologij z zahtevano novo programsko in strojno opremo.

4 Programske usmeritve za obdobje 2024-2028

4.1 Strateški cilji in pokazatelji uspešnosti

4.1.1 Strateško področje: Razvoj in upravljanje knjižnične zbirke

Opis in stanje strateškega področja:

Knjižnična zbirka je temeljno orodje vsake knjižnice pri izpolnjevanju njenega poslanstva. Gradnja in razvoj knjižnične zbirke je dolgoročen proces, pri katerem se knjižnica posveča racionalnemu uresničevanju nabavne politike, preverjanju formalne in vsebinske ustreznosti zbirk, skrbi za pridobivanje novega knjižničnega gradiva, ob spremljanju izposoje in interesov aktivnih in potencialnih uporabnikov, in skrbi za aktualizacijo in uporabo starejšega gradiva.

Knjižnica gradi svojo specializirano zbirko z nakupom, zameno in darom.

Nakup gradiva je za knjižnico RC edini način, ki zagotavlja izgradnjo konsistentne knjižnične zbirke po načelih nabavne politike. Izvajanje rednega nakupa pri tako ozkem področju kot je restavratorstvo nam omogoča boljše upravljanje znanja v RC, posledično našim strokovnjakom omogočamo dostop do najnovejših znanj s področja konservatorstva, restavratorstva in varstva kulturne dediščine. Nakup knjižničnega gradiva omogoča pridobitev najnovejše založniške produkcije s tega področja. Drugi načini pridobivanja gradiva zbirko in nakup le dopolnjujejo oziroma nam omogočijo pridobitev gradiva, ki ga z nakupom ne moremo pridobiti v želenem obsegu. Zato je pomembno, da se za nemoteno delovanje specialne knjižnice zagotovijo redna finančna sredstva za nabavo, strokovno obdelavo, hranjenje in posredovanje knjižničnega gradiva ter zagotavljanje drugih informacijskih virov in storitev knjižnice, kot tudi za izgradnjo lastnih specializiranih informacijskih virov.

Specializirano knjižnično zbirko v knjižnici Restavratorskega centra sestavljajo knjige, serijske publikacije in gradivo na elektronskih nosilcih.

Gradivo je v prostem pristopu, urejeno in razporejeno po vrstilih UDK. Čitalnica zaradi pomanjkanja prostora, začasno domuje v prostorih Oddelka za dokumentiranje. Na voljo je eno čitalniško mesto z dostopom do svetovnega spleta. Na željo uporabnika gradivo lahko tudi natisnemo, fotokopiramo ali skeniramo.

Temelj knjižnične zbirke je gradivo s področja konservatorsko-restavratorskih tehnologij, prenove stavbe dediščine in varstva kulturne dediščine. Tema restavratorstva je v knjižnici RC razdeljena na več področij, ki sledijo sami organizaciji Restavratorskega centra. Področja so razdeljena po vsebinah, ki jih obravnavajo posamezni oddelki:

- obnova stavbne dediščine,
- naravoslovne raziskave,
- restavratorstvo – stenske poslikave,
- restavratorstvo – štafelajno slikarstvo,
- restavratorstvo - kiparstvo – kamen, stavbna dediščina,
- restavratorstvo – kiparstvo – les.

Specialna knjižnica na ta način podpira delovanje matične ustanove, ponuja možnost poglobljenega raziskovanja in študija. Na voljo je tudi gradivo s sorodnih vsebinskih področji, kot so: arhitektura, umetnostna zgodovina, arheologija, domoznanstvo. Knjižnica gradi priročno knjižnico, ki jo sestavljajo slovarji, enciklopedije, bibliofilske izdaje, gradivo založniške dejavnosti Restavratorskega centra in zaključna dela.

V knjižnici je 14.832 enot gradiva. Neobdelanega gradiva je približno 1680 enot. Večinoma gre za darove.

Cilji strateškega področja:

1. letno se bo v COBISS- u obdelalo vsaj 200 enot neobdelanega gradiva,
2. za vsako leto pripravimo Letni načrt nakupa knjižničnega gradiva.

4.1.2 Strateško področje: uporabniki in uporabniške storitve

Opis in stanje strateškega področja:

Uporabniki specialne knjižnice RC so strokovnjaki s področja varstva kulturne dediščine; konservatorji-restavradorji, konservatorji, arhitekti, umetnosti zgodovinarji. Storitve naše knjižnice največ uporabljajo zaposleni na RC in zaposleni celotnega Zavoda. Knjižnico obiskujejo tudi zunanji strokovnjaki, dijaki in študenti ter ostala zainteresirana javnost.

Knjižnica RC je za notranje uporabnike odprta vsak dan med 8 in 15h uro, za zunanje pa vsak torek in četrtek med 9 in 13 uro. Vsem uporabnikom so storitve na voljo tudi izven uradnih ur po vnaprejšnjem dogovoru.

V letu 2023 je knjižnico obiskalo 357 uporabnikov. Na dom smo izposodili 242 enot gradiva.

Notranji uporabniki si lahko izposodijo gradivo na delovno mesto, domov ali ga pogledajo v čitalnici. Vso gradivo, razen gradivo iz priročne knjižnice si zaposleni lahko izposodijo za nedoločen čas oz. za toliko časa, kot ga potrebujejo pri svojem delu.

Zunanji uporabniki si lahko vso gradivo, razen gradiva iz priročne knjižnice in gradivo, ki ima status čitalniškega gradiva izposodijo na dom za obdobje 3 tednov, z možnostjo 1x podaljšanja.

Izposoja je delno avtomatizirana. Določeno gradivo se še vedno izposodi ročno (listkovno)

Uporabniki se pri iskanju informacij in digitalnih virov zanašajo na svetovni splet, ki tako postane včasih edini vir iskanja podatkov. Vedno več je publiciranja v elektronski obliki in digitalizacije starejših vsebin. Posledično je vsebin na spletu čedalje več, kar lahko uporabnikom pri iskanju določenih vsebin predstavlja težavo. To predstavlja težavo predvsem tistim uporabnikom, ki niso veščer iskanja in uporabe digitalnih vsebin.

Cilji strateškega področja:

1. Uporabnikom knjižnice se predstavi vsebine in orodja za pomoč pri samostojnem iskanju vsebin (COBISS+, Moja knjižnica, DLIB)
2. Pripraviti zloženko predstavitev knjižnice in njene dejavnosti za zunanje obiskovalce knjižnice (študenti, dijaki)

4.1.3 Strateško področje: zaposleni in organizacija knjižnice

Opis in stanje strateškega področja:

Med poglavitne naloge, ki jih knjižnica RC v sklopu knjižnične, dokumentacijske in informacijske dejavnosti sodijo naslednje dejavnosti:

- izbor, nabava, hranjenje, varovanje in posredovanje knjižničnega gradiva in drugih informacijskih virov uporabnikom,
- formalna in vsebinska obdelava gradiva v Vzajemni bibliografski bazi podatkov bazi COBIB.SI,
- Izdelava in vodenje osebnih bibliografij in bibliografij raziskovalcev v okviru baze SICRIS,
- medknjižnična izposoja,
- zagotavljanje dostopa do gradiva in drugih informacijskih virov ter druge informacijske in izobraževalne storitve uporabnikom,
- razvojno in raziskovalno delo na področju knjižničarstva in informacijske znanosti,
- sodelovanje v razvojnem in raziskovalnem delu na področju osnovne stroke Restavratorskega centra.

Vse naštetje dejavnosti so naloge, ki jih opredeljuje Zakon o knjižničarstvu, strokovni standardi za specialne knjižnice in drugi akti, ki se navezujejo na knjižničarsko dejavnost.

Knjižnica RC zaposluje dve fizični osebi. Ena oseba je polno delovno zaposlena za nedoločen čas, druga nudi občasno pomoč. Obe osebi sta izobraženi bibliotekarki in imata strokovni izpit. Obe imata tudi licenco za COBISS.

Druga administrativna in tehnična pomoč je zagotovljena s strani matične organizacije.

Cilji strateškega področja:

1. Redno obnavljanje licence za COBISS.
2. Zaposleni v knjižnici naj se letno udeleži vsaj enega izobraževanja s področja bibliotekarskih ved.

4.1.4 Strateško področje: Prostor in materialni viri

Opis in stanje strateškega področja:

Večina dejavnosti v knjižnici se dogaja v enem prostoru, velikem 45 m². Zaradi prostorske stiske se je del zbirke preselil na hodnik pred knjižnico. Prav tako se je zaradi prostorske stiske preselil čitalniški prostor. Vse gradivo je v prostem pristopu, shranjeno na primernih knjižničnih regalih. Notranja oprema knjižnice je primerna in dobre kakovosti. Sam prostor pa bil primernejši v pritličnih ali pol pritličnih prostorih. Od tehnične opreme sta na voljo dva računalnika, tiskalnik za COBISS nalepke, telefonski aparat. Na voljo je tudi kopirni stroj s skenerjem in tiskalnik.

Uporabniki do spleta svetovnega spleta lahko dostopajo na svojih napravah z brezplačno wi-fi povezavo.

Ob ustanovitvi so v knjižnici prihajala tudi fotokopirana gradiva, saj številnih publikacij ni bilo mogoče več kupiti, bile pa so nujno potrebne za delo konservatorjev-restavratorjev in ostalih strokovnjakov.

Te publikacije ne sodijo na knjižne police. Kolikor je mogoče, smo publikacije zamenjali z originali ali jih odpisali. Veliko prostora zavzemajo tudi lastne izdaje ZVKDS, ki jih v knjižnico dobimo v več izvodih. Na policah obdržimo dva izvoda, ostalo hranimo v zaprti omari, ki se nahaja na oddelku za dokumentiranje.

Cilji strateškega področja:

Pridobitev več prostora za knjige

1. do konca leta 2024 bomo odpisali gradivo, ki je zastarelo, poškodovano ali neustrezno,
2. v dar ne bomo prejeli knjižnega fonda, ki ne sodi v našo knjižnično zbirko,
3. v sodelovanju z vodstvom matične organizacije bomo poskusili najti prostor, ki je večji in primernejši za knjižnico,
4. redno se bo nadomeščalo in posodabljalo zastarelo računalniško in drugo opremo.

5 Zaključek

Dokument smo oblikovali v skladu s prakso in zahtevami, ki so trenutno najbolj pereče.

Na podlagi strateškega načrta bomo oblikovali letne načrte dela, kjer bomo cilje in naloge natančno opredelili. Sproti bomo preverjali uspešnost doseganja postavljanje ciljev in raziskovali razloge za morebitno neizpolnitev. Kakovost opravljenega dela bo razvidna v kompromisu med cilji in prakso.

Marjeta Drešar

višja bibliotekarka

Jernej Hudolin

generalni direktor

Soglasje Strokovnega sveta ZVKDS dne: